

TERÖR VE MEDYA İLİŞKİSİNİN 2003 YILINDA İSTANBUL'DA MEYDANA GELEN SALDIRILAR ÖRNEĞİYLE İNCELENMESİ

Arş. Gör. Ekrem Yaşar AKÇAY
 Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi
ey_akcay@hotmail.com

Arş. Gör. Ömer Engin ÇELENAY
 Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi
oe.celenay@yahoo.com.tr

ÖZET

Herkes tarafından genel kabul görmüş bir tanımı olmasa da, terör kavramını psikolojik bir savaş olarak tanımlamamız mümkündür. Günümüzde küreselleşmenin ve küresel gelişmelerin etkisiyle terörün ve terörist eylemlerin etkileri ve yayılması tüm dünyada artmaktadır. Bu durum ise bazı nedenlerle açıklanabilir. İlk olarak, ekonomik dengesizlikler sayılabilir ki, teröristler mağduriyetlerini terör eylemleriyle aşma düşüncesindedirler. İkinci olarak, teknolojik gelişmelerdir ki, özellikle iletişim ve ulaşım araçları ucuz ve kolay ulaşılabilir olmaları nedeniyle teröristlerce sıklıkla tercih edilirler. Bu araçlar da teröristlere eylemlerinde kolaylıklar ve çabukluk sağlamaktadır.

Bu saydıklarımıza ek olarak, medya ve medyanın avantajlarının da teröristler için çok önemli olduğu genel bir kabuldür. Terör eylemlerinin etkileri medya aracılığıyla artar. Medya ayrıca, hedef kitleler üzerine toplumsal korku ve endişe yaymanın çok kolay bir yoludur. Bu sebeple medya, terörist eylemlerin uygulanmasında teröristler için çok uygun bir araçtır diyebiliriz.

Anahtar Kelimeler: Terör, Medya, Küreselleşme, Terörizm.

ANALYSING OF TERROR AND THE MEDIA RELATIONSHIP VIA THE EXAMPLE OF ATTACKS IN ISTANBUL IN 2003

ABSTRACT

There is not a general definition of the concept of terror which everybody accepts it, but we can define it as a psychological war. The impact and the poliferation of terror and terrorist actions increase all over the world by globalization and global developments. So, we can explain this situation with some reasons. Firstly, economic imbalances which terrorists think that they can overcome their damnifications with terrorist attacks. Secondly, technological improvements that

especially communication and transportation instruments are preferred frequently by terrorists because of their cheapness and accessibility. So, these instruments provide facilities and quickness to terrorists for their acts.

Additionally, it is a common acceptance that the media and its advantages are very important for terrorists. The impressions of terrorist attacks increase via the media. Also, it is very easy way to spread social fear and anxiety to target groups. So, we can say the media is a very appropriate instrument for terrorists to implement their acts.

Keywords: Terror, Media, Globalization, Terrorism.

GİRİŞ

Terör, Fransızca “*terreur*” kelimesinden türeyip, aşırı korku ve endişe yaratan özel etkenler ve bireye özgü ussal olmayan ve genellikle bilinçsiz tepkilerin karşılıklı etkileşimi anlamına gelmektedir (Wilkinson, 2002: 142; Kılıç, 2007: 4; Uytun, 2009: 8).

İdeolojik, örgütsel ve şiddet olmak üzere üç unsuru bulunan terörün birinci unsuru örgütün hareket noktasını oluşturur. Örgüt benimsediği ideoloji doğrultusunda hareket ederek stratejisini buna göre belirlemektedir. İkinci unsur olarak örgütsel unsura göre, terör örgütleri genellikle örgüt liderleri, ona bağlı üst sorumlular ve daha alt düzeydeki sorumlulardan oluşmaktadır. Ancak burada unutulmaması gereken şey, örgütsel yapılanmada illegallik ve gizliliğin esas olmasıdır. Bu durum esasen onun güvenlik algılamasından kaynaklanmaktadır. Son unsur olarak şiddet unsuru ise, en önemli unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Terör örgütleri şiddeti, ideolojileri doğrultusunda belirledikleri hedeflere ulaşmada önemli bir araç olarak görmekte “*silahlı propaganda*” adını verdikleri terör eylemlerini mevcut anayasal düzeni değiştirmek için kaçınılmaz bir yöntem olarak görmektedirler (<http://www.egm.gov.tr>, 2011; Gürel, 2008: 39).

Küreselleşme olgusunu bu yolla terörün yaygınlaşması ve artarak devam etmesinde önemli bir etken olarak saymak mümkündür. Terörizm, küreselleşmenin nimetlerinden de yararlanarak hem kolay uygulanabilen ve sonuç alınabilen bir yöntem hem de maliyet açısından da yeri geldiğinde devletler tarafından bile desteklenebilecek alternatif bir politika aracı olarak görülmektedir. Bu noktada medya devreye girmektedir. Terör eylemlerinin etkinliğinin artmasında medyanın büyük rolü vardır. Aslında her türlü propagandanın en önemli aracı olarak sayılabilecek medya toplumsal bir yıldırma, korkutma ve endişenin en iyi yaratılacağı ortamı sunmak ve terör örgütlerinin sesini kitlelere duyurmanın en kolay ve en önemli yoludur. Bu sebeple, medya terörün amacına hizmet eden en uygun araç olarak kabul edilmektedir.

Medya terör ilişkisindeki diğer bir boyut ise bu iki kavram arasındaki karşılıklı çıkar konusudur. Medya terör eylemlerinin geniş kitlelerce duyulmasını sağlarken, terör olayları da medyanın daha fazla takip edilmesine neden olmaktadır. Medyada şiddet ve terör sahnelerinin defalarca gösterilmesi ticari kuruluşlar olan medya organları için reyting anlamına gelmektedir. Bu sebeple özellikle görsel medyada reytingler yükselmekte ve reklam pastasından alınacak paylar artmaktadır. Ayrıca medya aracılığı ile yayımlanan bu görüntüler özellikle de gençler ve eğitim düzeyi düşük kişiler üzerinde şiddetin ve saldırganlığın artmasına neden olmakta, yayımlanan görüntüler sanki gösteri veya eğlence dünyasının bir parçası gibi algılanmakta (sinema filmleri veya bilgisayar oyunları gibi), sonuç olarak da toplumda bir duyarsızlaşma meydana gelmektedir. Ancak şu da ilave edilmelidir ki, doğru ve objektif olarak sunulan yayınlar izleyicilerde olumlu etkilere neden olmakta, terörün çirkin yüzü gözler önüne serilmekte ve bu tür eylemlere karşı toplumsal bir direnç meydana gelmektedir (Yücedoğan, 2012: 105-114).

Bu bağlamda çalışmamız, medya ve terör arasındaki ilişkiyi ele alacak ve medyanın terör olaylarında önemli bir araç olduğu 2003 yılında İstanbul'da gerçekleşen terör eylemleri bağlamında incelenmeye çalışılacaktır. Çalışmamızda öncelikli olarak terör ve onunla birlikte, bazen onun yerine kullanılan kavramlar tanımlanacak, daha sonra medya kavramı ele alınacak ve son olarak medya-terör arasındaki ilişki 2003 yılında İstanbul'da yaşanan terör olaylarıyla anlatılmaya çalışılacaktır. Çalışmamız sonuç ve kaynakça bölümüyle son bulacaktır.

1. TERÖR VE TERÖRLE İLGİLİ BAZI KAVRAMLAR

Çok çeşitli tanımları olan ve kelime anlamı olarak korku olarak bilinen terör, aslen hedeflediği kişinin ya da grubun ardındaki yönetim felsefesine yani, meşru ya da gayri meşru biçimde belirlenmiş egemenlik ilişkisine yönelik gerçekleştirilen bir faaliyettir (Kongar, 2001: 73). Literatür terör eylemini yapan kişiye terörist demektedir (Okçu, 2009: 29). Terörist, yaptığı eylemlerle esasen insan ya da insanları öldürmeyi amaçlamaz. Onun için önemli olan onları öldürdüğü zaman toplumda yaratacağı etkidir (Yalçınkaya, 2008: 4).

Bununla birlikte, sık sık terör kelimesi ile karıştırılan ve aynı anlamda kullanılan terörizm¹, Latince “*terre*” sözcüğünden türetilmiş olup,

¹ 1866 sayfalık BM ve diğer uluslararası kuruluşların kaynaklarına bakıldığında terörizme ilişkin tanım çeşitliliğinin içinden çıkılmamaktadır. 1980'lerde terörizmin 109 çeşit tanımı yapılmış ve bu tanımların %83.5'inde terörizm “şiddet/güç”, %65'inde ise siyasal eylem olarak ele alınmıştır. Detaylı bilgi için bkz. Alex Schmid, Albert J.Jongman et al., **Political Terrorism: A New Guide to Actors, Authors, Concepts, Data Bases, Theories and Literatures**, New Brunswick, Transaction Books, 1988, s. 5-6

siyasi gruplara, iktidar ya da devlete isteklerini yaptırabilmek amacıyla kamuoyu üzerinde korku yaratma eylemi/politikası, olarak karşımıza çıkmaktadır Şiddet, terörizmin hem amacı hem de ön şartıdır. Ancak bu şiddetin siyasi amaçlı olması gerekir (Akgün, 2006, 34; Kılıç, 2007: 27; Topal, 2005: 7). Terörizm, maddi öneminden ziyade, sahip olduğu sembolik değerlere saldırmak suretiyle düşmanın siyasal davranışlarını etkilemeye çalışır. Kurbanları genellikle siviller olmakla birlikte, bir eylemin terörist eylem olması için mutlaka bireysel zararlara (ölüm ve yaralanma) yol açması gerekmez (Schlagheck, 1998: 1; Wilkinson, 1997: 51-64). Bu durumla terörizm² aslında psikolojik savaşın bir unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır. Aynı zamanda terörizm³, ihtilalci fikir ve eylemlerin harekete geçirilmesi için de kullanılan bir yöntem olmuştur (Gürel, 2008: 45).

Terörizm, insanlık tarihi kadar eski bir kavramdır. Kavram M.Ö.73-66'da Romalılara karşı Sicarii'lerin mücadelesine kadar götürülmektedir (Dedeoğlu, 2003: 315; Kutlu, 2010: 16). Ancak sistematik bir araç olarak kullanılması anlamında tarihte en çok bilinen terör örgütlerinin başında, Ortadoğu'da 13.yy'da ortaya çıkmış olan Hasan Sabbah liderliğindeki Haşşaşinler örgütü gelmektedir (Akgün, 2006: 410). Modern anlamda ise terör, Fransız İhtilali sonrası Robespierre ile 1795'te "terör rejimi" şeklinde kimlik bulmuş ve şiddetini artırmış Birinci Dünya Savaşı ve Soğuk Savaş yıllarında ise belirli zaman dilimlerinde dünyanın belirli bölgelerinde kendini göstermiştir.⁴

Güçlü devletlerin etkin politikaları karşısında kendisi için bir çıkış noktası bulamayan bazı devletler, terörü engelleri aşmada bir araç olarak da görmüşlerdir. Güçlü bazı devletlerin de uluslararası alanda kendi politikalarının işlerliğini kolaylaştırmak ve rakiplerini etkisiz kılabilme adına terörü etkin bir araç olarak kullandıkları da görülmektedir. Özellikle II. Dünya Savaşı'ndan sonra nükleer dengenin kurulmasıyla sıcak savaştan kaçınılmış ve buna bağlı olarak terörizm yaygınlaşmıştır. Terörizmin uygulama alanı olarak seçilen bazı küçük ve geri kalmış, demokrasisi

² Terörizm ayrıca savaş ve diplomasiyle kazanılamayan sonuçları elde etmek, korkutmak ve itaat ettirmek için bir teoriye, felsefeye ve ideolojiye dayanılarak siyasi maksatlarla iradi olarak terör ve şiddetin sistemli ve hesaplı bir şekilde kullanılması olarak da tanımlanmaktadır. Bkz. <http://www.egm.gov.tr/temuh/terorizm4.htm>, (30.02.2012).

³ Terörizmin temel amacı bir davaya ya da siyasi anlaşmazlığa dikkat çekmektir. Dikkat çekme ise toplumda yaratılan korku ile sağlanmaktadır. Bkz. <http://www.egm.gov.tr/temuh/terorizm5.htm>, (30.02.2012).

⁴ Yeni ulus-devletlerin ortaya çıkmasını amaçlayan bağımsızlık hareketleri terör olaylarını meşrulaştırmış ve çok sayıda ulusal kurtuluş örgütleri ortaya çıkarak terör olaylarında büyük artış sergilenmiştir. Tolga Çevik, **11 Eylül Saldırıları Sonrasında ABD'nin Uluslararası Terörizmle Mücadeleye İlişkin Güvenlik Politikası**, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale, 2008, s. 9.

gelişmemiş ülkelerde başarıya ulaşılmış olması uygulayıcı ülkeleri cesaretlendirmiş ve terörizmin⁵ etki alanı genişletilmiştir. Verilen destekle bundan sonra terörizm karşımıza bir uluslararası savaş türü olarak gelmiştir (<http://www.egm.gov.tr>, 2012). Yani, bazı devletlerin ekonomik ya da politik çıkarları gereği, bazı devletlerin ise, uluslararası alanda kendi milli politikaları ile çatışan diğer devletlere karşı dolaylı yıpratma veya dayatma yöntemi olarak terörizmi bir maşa olarak kullanmaları ve desteklemeleri sonucu terörizmin boyutları genişlemiş ve uluslararası bir nitelik kazanmıştır (Özdemir, 2009: 6).

Yılmaz Atug'a göre;

- Yabancılara ya da yabancılara ait hedeflere yöneltilirse,
- Hükümetler ya da birden fazla devlet tarafından beslenen unsurlarla yapılırsa,
- Bir yabancı hükümetin veya uluslararası örgütlerin siyasi mekanizmalarını etkilemek için yapılırsa,

terörizm uluslararası nitelik kazanmaktadır.

Badley'in tanımında uluslararası terörizm, birden çok devleti etkileyen, tehdit ve baskı amacı güden, siyasi motifli şiddetin devlet dışı aktörler tarafından devamlı bir şekilde kullanılmasıdır. Doğu Ergil'e göre ise uluslararası terörizm, birden fazla ülkenin topraklarını veya vatandaşlarını içeren terörizmdir (Baki, 2009: 13).

Küreselleşme süreci günümüzde her şeyi olduğu gibi terörü de küresel boyuta taşımıştır. Teknolojideki gelişmeler de hesaba katılırsa, teröristler artık eskiden olduğu gibi içinde buldukları ülke ile sınırlı kalmayıp farklı ülkelerdeki gruplarla da bağlantı kurarak karşılıklı destek sağlamaktadırlar. Buna bağlı olarak da gerek finans kaynakları gerekse insan kaynakları bakımından terör örgütleri ve eylemleri de artık küresel bir boyuta taşınmıştır.

2. BİR KAVRAM OLARAK MEDYA

İnsanoğlu diğer canlılardan farklı olarak toplumsal üretim ilişkileri ve işbölümüne bağlı olarak kendi toplumsal ve bireysel varlığını sürdürmektedir. Bu durum da dil ve iletişim ilişkisinin doğmasına yol açmaktadır. İnsanlar arasındaki iletişim, tarihsel olarak farklı aşamalardan geçmiştir. Bunlardan biri de 19.yüzyılın sonunda 20. yüzyılın başında geliştirilen kitle iletişimidir (Yaylagül, 2006: 6).

⁵ Gerçek anlamı içerisinde ve global olarak terörizme bakıldığında terörizm, dolaylı yıpratma yöntemlerinin kullanıldığı bir dünya iç savaşı olarak da adlandırılabilir.

İletişimi kısaca “*ileti alışverişi*” şeklinde tanımlamak mümkündür. Buradan hareketle iletişimde iletinin yanında bunun aktarımı ve dağıtımını gerçekleştirecek araç ve tekniklere de ihtiyaç olduğunu görülmektedir (Kaya, 1985: 1).

İnsanlar, tarih boyunca teknik gelişmeler olsa bile yüz yüze iletişim tekniğini kullanmışlardır. Bu teknik, bugün dahi en çok kullanılan teknik olarak varlığını sürdürmektedir. Ancak, bunun yanında zaman içinde bir takım teknolojik iletişim tarzları da kullanılmaya başlanmıştır. Önceleri doğanın şartlarını –şekilleri kullanma, dumanla haberleşme gibi- kullanan insanlar dijital teknolojinin gelişimi ile kitlelerin iletişiminden ulusların iletişimine doğru bir gelişme kaydetmişlerdir. Son olarak da, kitlesel boyutta ileti dağıtabilen araçların ortaya çıktığı görülmektedir. Genelde kitle iletişim araçları olarak tanımlanan bu araçlar gazete, dergi, kitap, kayıt, radyo, sinema, film, televizyon, internet olarak sayılabilir. Kitle iletişim araçları tarihsel olarak sürekli bir değişim ve dönüşüm geçirmiştir ve geçirmeye de devam etmektedir (Yalçınkaya, 2008: 51).

Yazı, ses ya da görüntü aracılığıyla iletişim kurmayı sağlayan yazılı ve elektronik basın, sinema, internet, bilgisayar, video, haberleşme uyduları, kitap slayt, faks, tele-foto, telefon v.b. gibi kitle iletişim araçlarının hepsine “*medya*” adı verilmektedir (Bülbül, 2001: 2).

3. MEDYA-TERÖR İLİŞKİSİ VE MEDYANIN GÜCÜ

Medya ve terör ilişkisinde yer alan aktörleri, devlet, terör örgütü, medya ve kamuoyu şeklinde saymak mümkündür. Burada devlet elinde yasama, yürütme ve yargı gücünü elinde bulunduran çok önemli bir güç olarak karşımıza çıkmaktadır. Devlet için dördüncü güç olarak sayabileceğimiz unsur ise, demokratik yapılarda bizzat elinde bulundurmasa bile medyadır (Yalçınkaya, 2008: 68).

Terör örgütlerinin faaliyetlerine bakıldığında yasama, yürütme ve yargı güçlerini kullanamayan örgütlerin medyayı önemli bir güç olarak görmeleri son derece kaçınılmazdır. Günümüzde liberal ve sosyal sorumluluk uygulamalarının da medyada kullanılmaya başlanması da, medyanın –bu istem dışı katkı konusunda yasalar çıkarıp önlemler alınmaya çalışılsa da- terör örgütlerinin amaçlarına uygun olarak kullanılmasına imkan vermekte hatta kolaylıklar sağlamaktadır.

Medyanın, kamuoyunun bilgilendirilmesini sağlama, toplumsal birleşme ve bütünleşmeyi sağlama, vatandaşların siyasi sürece katılımlarını sağlama, demokratik kuralların ve politikaların yerleşmesi için kamu hizmeti görme, farklı görüş ve kültürlerin dillendirilmesine katkı sağlama gibi faaliyetlerinin yanında eğitici ve eğlendirici faaliyetlerle toplumun gelişmesine de katkı sağlama gibi işlevleri vardır (Can, 2005: 44). Medyanın

bu işlevleri içindeki en temel görevi haber verme işlevidir. Değişik tanımları olsa da haber, medyanın oluşmasını sağlayan, toplumun vazgeçilmez unsurlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır (Yalçınkaya, 2008: 69).

Medyanın bir olayı haber yapmasında önemli olan ölçüt sansasyonel olmasıdır. Ayrıca haberi verişi biçimi ve yorumu ile de izleyicilerin duygu ve düşüncelerini de harekete geçirmeye yardımcı olunmaktadır. Ancak farklı medya organlarında haberlerin farklı şekilde sunulması da olayın inandırıcılık unsuru üzerindeki kuşku artmasına neden olmaktadır. Bununla birlikte, görsel medya sayesinde haberler, olay sırasında orada olmayanların kullanımına sunulduğundan beklenen, istenen nesnel gerçekliği de yansıtmaktadır (Yalçınkaya, 2008: 69).

Genel olarak insanlar, gördüklerine inandıkları ve onu alternatifi olmayan tek yaşam biçimi olarak gördükleri için bu yaşam stilini eleştirmenin anlamlı olmayacağını düşünür. Bu hayat tarzına adapte olmaya çalışır. Bu ise, şiddetin yasallaşmasına yol açmaktadır. Bu anlamda da medya mesajlarının yayılması ve eylemlerinin amaçlarına ulaşmasında terör örgütleri için vazgeçilmez unsur olmaktadır. Eylemin dikkat çekme ölçüsü, medyanın ilgisini çekmesine bağlıdır. Genel olarak dramatize olaylar, medyanın dikkatini çekmektedir. Terör örgütleri de bu kıstası düşünerek eylemlerini hesaplamaktadırlar. Bu anlamda terör örgütleri taktik amaçla önce uygun yere saldırır, sonra eylemin etkili olması için stratejik amaca geçer ve medya yoluyla mesajını iletir. Son olarak da, hedeflenen kuvvetin ortaya çıkması beklenmektedir (Demircan, 1998: 28).

Terör örgütlerinin özellikleri gereği hiç birinin amaçsız bir eyleme girişmeyeceği düşünüldüğünden, halkın da bu amaçları gerçekleştirmek için yapılan eylemlerden dolayı endişelenip korkmaya başlayacakları muhtemeldir. Bununla birlikte, ekonomik istikrar arayan iş ve sermaye sahiplerinin de gerçekleşen terör eylemi sonrasında ve olayların akışına göre, yatırımlarını yeniden gözden geçirecekleri düşünülebilmektedir (Çaşın, 2008: 706).

Bu anlamda medya ve terörizm karşılaştığında bir karmaşa yaşanmaktadır. Burada terörizm, medyadan kendi çıkarı çerçevesinde faydalanmaya çalışırken, medya da kendi çıkarları için hareket etmekte, kamu yararı çerçevesinde düşünerek olayları kendi çıkarına göre yansıtmaktadır. Teröristler, yer altına inip gizlilik içinde eylemlerini yaparken terörizm bu aşamadan sonra devreye girerek eylemi söylemle birleştirir (Yalçınkaya, 2008: 71). Bu noktada ise, medya-terör ilişkilerinde önemli bir unsur olan propaganda devreye girer. Propaganda, hedef kitlenin algılarının şekillendirilmesi, bilgilerinin yönlendirilmesi ve davranışlarının yönetilmesi sonucunu doğuracak motivasyonlar oluşturacak şekilde girişilen maksatlı ve sistematik çabadır (Oktay, 2002: 91). Terör örgütlerinin sıkça kullandıkları propagandada amaç, kendi davalarını ve örgütlerini tanıtmak,

insanlara tanıdık kılmak ve insanlar arasında sempati sağlayarak potansiyel taraftar bulmaktır (<http://www.terorveguvenlik.net>, 2012). Bu yüzden her terörist eylemin kamuoyu önünde bir propaganda hareketi olduğunu söylemek mümkündür. Söz konusu bu hareket üç aşamadan oluşmaktadır. Birinci aşamada saldırdığı otoritenin etkinliğini azaltmak, ikinci aşamada egemenlik ilişkisi içinde yer alanları korkutmak, üçüncü aşamada ise kendi taraftarlarına moral vermek şeklindedir (Çaşın, 2008: 718).

Bununla birlikte, terörist eylemler enstrümantal değil de sembolik oldukları için medya aracılığıyla çok çabuk ve etkin biçimde seyredilme, dinlenme ve okunma yoluyla içeride ve dışarıda kolaylıkla gücünü duyurma imkanına sahip olmaktadır. Bu sayede toplumda bir korku halinin ortaya çıkmasından sonra teröristler, toplumun ya da devletin tutum ve davranışlarında değişim ve dönüşüm sağlama isteklerini gerçekleştirebilmektedirler (Wilkinson, 1997: 51-64).

İletişim teknolojileri ve savaşın çok yakın bir ilişki içinde olduğu bilindiğine göre, bu teknolojinin küçük terörist grupların ihtiyaçlarına medya vasıtasıyla cevap verdiğini de söylemek mümkündür. Bu anlamda medya teröristin en iyi arkadaşı denilebilir. Bu yüzden teröristin yaptığı hiçbir şey, propagandası ise her şeydir. Birçok terör örgütü de bu durumun farkına varmış ve bu yönde politikalar geliştirmeye başlamıştır. Yani, medya, terör örgütlerinin seslerini ve amaçlarını dünyaya duyurmaları için en önemli araç durumuna gelmiştir. Bununla birlikte, medyanın ekonomik amaçlı bir yapı olduğu ve duyduğu ekonomik endişeler yüzünden de ilgi çekici haberlere ihtiyacı olduğu düşünüldüğünde, terör eylemleri, medyanın en önemli malzemelerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır (Alkan, <http://www.egm.gov.tr>, 2012).

Terörizmin medyayı kullanarak elde etmek istediği en büyük şey, örgütün tanıtımını yapmaktır. Bu anlamda terör, diğer kriminal olaylardan farklılık göstermektedir. Çünkü bir hırsız ya da bir katil suç işlediklerinde medya organlarını arayarak bu işi kendisinin yaptığını söylemezken, teröristler bunu yaparak örgütlerini tanıtmaya çalışırlar (Demircan, 1998: 30).

4. TERÖR OLAYLARININ MEDYADA YAYINLANMASININ OLUMLU VE OLUMSUZ YANLARI

Terör olaylarının medyada yer almasının hem olumlu hem de olumsuz yanları bulunmaktadır. Olumlu sonuçlarıyla başlayacak olursak, ilk olarak olayların medyada yer alması teröristlere, kızgınlıklarını boşaltma ve sorunlarını anlatma imkanı vermektedir. Bu sayede kendilerini dışlanmış da hissetmemektedirler (Göksu, 2000: 364-368).

İkinci olarak medya, verdiği haberlerle toplumun haber alma özgürlüğünü sansürsüz gerçekleştirme imkanı sunmaktadır. Üçüncü olarak bu haberler sayesinde devlet aleyhine oluşabilecek propaganda faaliyetlerinin de önüne geçilebilmektedir (Göksu, 2000: 364-368). Dördüncü olarak, medyanın anayasal hakkı olan özgürlük hakkı da gerçekleştirilmiş olur. Beşinci olarak görüntüleri izleyen halkın devlete ve güvenlik güçlerine olan güveni de artabilmektedir. Altıncı olarak, medyada yer alan haberler sayesinde terörist eylemin büyüklüğü hakkında fikir sahibi olmak mümkün olacaktır. Bu sayede terörist faaliyetin basit, ciddi bir şey olmadığı yönündeki fikirlerin de önüne geçilebilecektir (Yalçınkaya, 2008: 116).

Ayrıca, terörizme karşı mücadeleye ilişkin olarak yeterli kaynak ve desteği bulma imkanı da sağlanabilecektir. Son olarak medyada bu tür haberlerin yer alması yetkililer ve halk arasında hayati bir bağın kurulması da neden olabilecektir. Kurulacak bu bağ sayesinde huzursuzluk doğuracak asılsız haberlerin sona ereceği ve güven duygusunun sağlanacağı düşünülmektedir (Yalçınkaya, 2008: 116).

Terör olaylarının medyaya yansımalarının olumsuz yanlarına gelecek olursak ilk olarak, bu olayların medyaya yansımaları sonucu olaylar geniş bir kitleye yayılmış olmaktadır. Bu sayede geniş kitleler, olaylara ilişkin yöntemleri, teknikleri öğrenebilecek ve bu durum daha fazla benzer olayın ortaya çıkmasına yol açabilecektir (Aziz, 1985: 135).

İkinci olarak, haberin gündemde kalması, örgütlerin yaptıkları ve savundukları şeye karşı inançlarını arttırabilmektedir. Üçüncü olarak haberin uzun süre medyada kalması, o örgütle benzer olan diğer örgütlerin geride kalmama ve bu yüzden misillemede bulunmasına neden olabilecektir. Dördüncü olarak olayların medyada uzun süre kalması aynı zamanda terör örgütlerinin ülke gündemine hakim olmasına da sebep olabilecektir (Yalçınkaya, 2008: 117).

Beşinci olarak olayların medyaya yansımaları, örgüt üyelerinin ölümlerini kahraman olarak gösterme ve sempati ile örgüte yeni üyelerin katılmasına neden olabilmektedir. Bununla birlikte altıncı olarak, olayların medyaya yansımalarıyla, devlet yetkilileri daha fazla baskı altında kalacak ve karar verme sürecinde sınırlı davranışlar sergilemek zorunda kalacaklardır (Yalçınkaya, 2008: 117).

Yedinci olarak olayların medyada yer alması ile terör ve anti-terör faaliyetleri ve taktikleri öğrenilmekte ve böylece örgütlerin kendini yenilemesine ve terör olaylarının çözülmesinin zorlaşması sorunu ortaya çıkabilmektedir. Sekizinci olarak olayların kimi zaman rating kaygısıyla abartılarak sunulması, örgütü olduğundan daha güçlü gösterebilmektedir (Yüksel, 2006: 39). Son olarak, medyada sansasyonel olarak yer alan bu

olaylar sayesinde medyanın görevi kamuoyunu bilgilendirmekten ziyade onları şiddetle eğlendirme şeklinde bir göreve dönüşebilmektedir (Çaşın, 2008: 711).

5. MEDYA'NIN TERÖR OLAYLARINDA OYNADIĞI ROL: 2003'TE İSTANBUL'DAKİ OLAYLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

11 Eylül saldırıları ile birlikte küresel bir boyut kazanan terörizmin Türkiye'ye yansması, 15 Kasım 2003 tarihinde İstanbul'da iki sinagoga yönelik düzenlenen intihar saldırıları ile 20 Kasım 2003 tarihinde Taksim'deki İngiltere Başkonsolosluğu'na ve Levent'teki HSBC Bankası binasına düzenlenen intihar saldırıları şeklinde olmuştur (Kılıçcıoğlu, 2006: 137).

Esasında Türkiye, Ermeni terör örgütlerinin faaliyetlerinin sona erdiği tarihten itibaren uluslararası teröre maruz kalmamıştır. Ancak, son yıllarda özellikle İstanbul çok önemli bir hedef haline gelmiştir. Bu anlamda, 15 Kasım'da sinagolara saldırılar düzenlenmiş ve bunun sonucunda 26 kişi ölmüş 300'den fazla insan yaralanmıştır. 20 Kasım 2003 tarihinde yaşanan saldırılarda da 32 kişi yaşamını yitirmiş, 400'den fazla kişi yaralanmış ve yaklaşık 70 araç kullanılmaz hale gelmiştir (Kılıçcıoğlu, 2006: 136).

Sinagog saldırılarına ilişkin televizyonlarda kontrolsüzce yayınlanan dehşet görüntülerinden sonra daha temkinli davranmış olan medya, Taksim'deki İngiltere Başkonsolosluğu'na ve Levent'teki HSBC Bankası binasına düzenlenen intihar saldırılarında ise olay yerinden alınan ilk görüntülerde kanlı görüntüleri perdelemiş ya da göstermemiştir. Yani medya asıl işlevi olan haberdar etme işlevinin farkına varmış, tarafsız olmaya ve kamusal görevini yerine getirmeye çalışarak yayına sundukları haberlerle insanlar üstünde ne kadar etkili olabileceklerini göstermişlerdir (Kılıçcıoğlu, 2006: 138).

Bununla birlikte, dönemin RTÜK başkanı olaylardan kısa bir süre sonra söz konusu görüntülerin toplumun sağlığında psikolojik anlamda sarsıntıya neden olabileceğini, toplumda panik ve dehşetin oluşabileceğini ve bunun da sıkıntı yaşatacağını düşünerek uyarılarda bulunmuş ve medyaya düşen görevleri şu şekilde dile getirmiştir:

“Terör eylemlerinin amacı korkutmak ve sindirmektir. Terör eyleminin yarattığı yıkım ve facia sonucunda toplumda başlayan panik ve şok terörün amacına ulaşmasını sağlar. Dolayısıyla terör eylemi ile ilgili haber ve görüntülerin medyada yaygın olarak verilmesi, eylemin yıkıcılığının vardığı boyutların üzerinde durulması bir anlamda istemeden terörün amacına hizmet edilmesine neden olmakta, medya da terörün aracı haline gelmektedir. Bunun önlenmesi bakımından sorumlu yayıncılık anlayışı içerisinde hareket eden medyamıza önemli bir görev düşmektedir. O

da terör eylemlerinin medyada yansıtılmasında kamu hizmeti anlayışına dayalı ortak bir söylem geliştirilmesi ve ortak yaklaşımın sergilenmesidir. Terörün toplumumuz üzerindeki olumsuz etkisine karşı gerekli tedbirlerin alınması bakımından tüm kesimlerin ortak bir tavır içinde hareket etmesi gerekmektedir. Şüphesiz terör saldırıları karşısında kamu düzeninin bozulmaması, toplumda panik ve dehşet oluşmaması ve günlük hayatın olağan şekilde sürdürülmesi önemli unsurlardır. Bu nedenle saldırılar sonrasında toplumda oluşacak bir takım psikolojik tepkileri en aza indirmeye yönelik önlemler almak, olabilecek yeni terör saldırılarını önlemeye yönelik güvenlik önlemleri almak kadar önemlidir. Bu noktada değerli medya kuruluşlarımıza da önemli görevler düşmektedir. 20 Kasım 2003 tarihli olayların sunumu konusunda beklenmeyecek bazı özensiz yaklaşımlar da sergilenmiştir.” (<http://www.rtuk.org.tr>, 2012).

Bu olaylarda ana haber bültenlerinde anchor kişilerin trajik, kederli, duygusal, üzüntü içeren görüntüler sergiledikleri gözlenmiştir. Öncelikle bültenlerde resmi ya da gayri resmi ölü ve yaralı sayıları verilmiş ve olay yerindeki kişilerle canlı bağlantıya geçilerek olaylar incelenmiştir. Olayda ortaya çıkan acı tablonun görüntüleri verildikten sonra anchorlar olayı kınayan jest ve mimikler göstererek diğer haberlere geçmişlerdir. Anchorlar haberleri sunarken sık sık dehşet, vahşet, terörün lanetli yüzü gibi ifadeler kullanmıştır. Ayrıca yayınlanan haberlerde, daha çok resmi makamlarca yapılan açıklamalar yapılarak spekülasyon yerine aydınlatıcı bilgiler verilmiştir. Yani, anchorlar, söz konusu dehşeti, izleyicilere aktarmış, dehşete uygun jest, mimik ve ses tonu kullanarak kişisellik ya da duygusallık yerine profesyonel davranışlar sergilemişlerdir. Ayrıca buna, serinkanlılıklarını ve tarafsızlıklarını da eklemiştir (Vural, 2006: 153-155). Aslında anchorlar da haberleri sunarken jest ve mimiklerinden ses tonlarına, olayları yorumlayış tarzından verdikleri bilgilere kadar terörün ne ifade ettiğini kamuoylarına aktarmışlardır.

Bununla birlikte, saldırıların İstanbul’da, yani hem dünya basın temsilcilerinin hem de Türk medyasının bulunduğu bir merkez olan bir yerde olması nedeniyle medyanın çok büyük ilgisinin olacağı düşünülmüştür. Ancak olayların Ramazan ayında olması ve Ramazan Bayramı’nın araya girmesi olaylara ilgiyi azaltmıştır (Akgün, 2006: 261).

Türk basını olayların dünya basınındaki yansımalarına da yer vermiş ve ülkelerin dost-düşman çerçevesinde Türkiye’ye bakış açılarını yansıtacak bir strateji geliştirmiştir. Diğer taraftan basın, hükümet üyelerinin tepkilerine de yer vermiş ve bunun yanında Türk istihbarat birimlerinin de başarılı olmadığına dair haberler yapılmıştır.⁶

⁶ Olaylarda haberi yapılan hükümet üyelerinden ilk sırayı Dışişleri Bakanı almaktadır. Bunun nedeni, yabancı ülke Dışişleri Bakanlarının ziyaretler, ve yapılan basın toplantılarıdır.

Olayların sonuçları ile ilgili olarak saldırıların Türkiye-AB ilişkilerine, Türkiye-ABD ilişkilerine, Türk ekonomisine muhtemel etkilerine ilişkin haberler de yapılmıştır. Buna göre, basın Türkiye-AB ilişkilerinde ikiye ayrılmıştır. Bir kısım için terör saldırıları Türkiye'yi AB'ye yaklaştırırken, bir kısım ise ABD ve İsrail'e verdiği destek yüzünden olayların Avrupa'da gerçekleştiğini ve bunun da terörle mücadele konusunda işbirliği doğurduğunu konusunda, terörle mücadelede çifte standart uygulayan Avrupa'dan uzaklaştırdığını, ABD ve İsrail'e yakınlaştırdığını söylemiştir (Akgün, 2006: 274).

Olayların Türk ekonomisine muhtemel etkileri tartışıldığında saldırıların hem borsa hem de turizm açısından bazı olumsuz etkileri olsa da, bu etkinin kalıcı olmayacağı ve Türk ekonomisinin kısa zamanda kendini toparlayacağı görüşü ağırlık kazanmıştır (Akgün, 2006: 273).

Bununla birlikte basın, dönemin Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'in de olaylara yönelik tepkisini beklemiş hatta açıkça dile getirmesini istemiştir. O da, görüşlerini yazılı bir basın açıklamasıyla kamuoyuna duyurmuştur. Ancak bu olaylarda Başbakan Erdoğan öncelik kazanmış, onun üzerinden haber yapılmıştır. Özellikle Erdoğan'ın "*İslami terör kanıma dokunuyor*" ve "*Terörün dini milleti yoktur*" şeklindeki sözleri manşetlere taşınmış ve ayrı bir tartışma konusu olarak ele alınmıştır. Yani basına malzemeyi Başbakan Erdoğan vermiştir (Akgün, 2006: 287).

Bununla birlikte terör örgütüne ilişkin olarak, olayların küçük, organize olmayan ve içeriden veya dışarıdan herhangi bir yardım almayan gruplardan ziyade, uluslararası bağlantıları olan bir örgüt tarafından yapılabileceği değerlendirmeleri basında yer almıştır (Akgün, 2006: 284). Yani medya verdikleri bilgilerle sansürden ve bilgi saklamaktan uzak durarak olayları halkın tepkisini çekmemek ve halkın devlet ve medyaya olan güvenini kaybetmemesi için doğruları profesyonel bir şekilde ele almıştır.

Türkiye'nin ve İstanbul'un hedef olarak seçilmesi ise, Türkiye'nin Doğu-Batı arasında bir köprü olması, dinler arası diyalog ve barışın simgesi olması, Batı dünyasında Ortadoğu'daki Müslüman ülkelere model olarak görülmesi, ABD ve İsrail ile işbirliği yapması, Irak müdahalesine destek vermesi gibi nedenlere bağlanmıştır.

SONUÇ

Terör, insanlar üzerinde korku yaratmayı amaçlayan ve iktidara kendi isteklerini yaptırmak için kullandıkları hukuk ve ahlak dışı bir eylemdir. Pek çok tanımı yapılan terörün karakteristik özellikleri oldukça önemli olup bunu da CMUK'tan faydalanarak buluruz. Bir kere terör, bilerek isteyerek yapılan bir eylemdir. Sebebi genellikle siyasal olan bu

eylemin şiddet içeren bir eylem olması ve amacının korku yaratan bir nitelikte olması gereklidir.

Oluşan terör olaylarında teröristin toplu katliam yapmasına gerek yoktur. Bu anlamda terör, sembolik bir eylemdir. Terörist, bir kişinin ölümüyle bile vermek istediği mesajı verebilirse amacına ulaşmış olur. Burada medya büyük önem taşımaktadır. Medya ile terörist, vermek istediği mesajı tüm dünyaya vererek insanlar üstünde bir korku yaratabilmektedir.

Terör olaylarında medyanın önemli bir etkisi oldukça fazladır. Medya, söz konusu olayların spekülasyonlarla büyümesine, bu olaylar nedeniyle kamuoyunda aşırı bir korku ve dehşetin meydana gelmesine neden olabileceği gibi, profesyonellik çerçevesinde olayların ele alınmasıyla kamuoyunda korku ortamı oluşturulmadan halkın bilgilendirilmesine de yardımcı olabilmektedir. İyi kurgulanmış ve her türlü nesnellikten uzak yayın anlayışı ile toplumlar bilinçlendirildiğinde medya hem bir caydırma aracı olarak kitlelerin terör eylemlerinden uzak durmasını sağlar hem de barışın ve toplumsal düzenin korunmasına yardımcı olur.

2003 yılında İstanbul'da farklı yerlerde gerçekleşen terör saldırılarında medya, siyasi ve askeri elitlerin çatışma içerikli, şaşırtıcı, sıra dışı aktivite ve demeçlerine de yer vermiş; bununla birlikte olayları dramatize etmemeye ve panik havası oluşturmamaya da özen göstermiştir.

Başlangıçta, olay görüntüleri, medyada olduğu gibi verilerek korku ortamı daha fazla yaratılsa da, daha sonrasında medya, gerekli önlemleri almış ve profesyonel davranarak daha çok halka bilgi vermek amacıyla hareket etmiştir.

Olaylar karşısında haberleri aktaran anchorlar da oldukça profesyonel davranmışlar ve olayları anlatırken kullandıkları jest ve mimiklerle terörü kınayan aynı zamanda hukuk ve ahlak dışı bir eylem olduğunu gösteren bir tavır sergilemişlerdir.

Bu olaylarda basın, olayların daha çatışma unsuru içeren kısmına odaklanmıştır. Başbakan Erdoğan'ın olaylara ilişkin değerlendirmeleriyle medyada geniş yer bulmuş ve bu sayede medya, terör dışında yeni konuların da tartışılmasına olanak sağlamıştır.

Olaylarda teröristlerin amacı, basında geniş yer almış ve saldırı, insanlık dışı ve vahşet olarak nitelendirilmiştir. Ayrıca olayların dini-ideolojik boyutu ön planda tutulmuş, failer ise radikal İslamcı, İslami terörist şeklinde tanımlanmıştır. Bu teröristlerin Başbakan Erdoğan'ın kurmak istediği dengeyi, Türkiye'nin iç huzurunu bozmak isteyen fanatik, aşırı uç, ayrımcılığı körüklemek isteyen gruplar olduğu dile getirilmiştir.

Bununla birlikte, Türkiye'de gerçekleşen olayların ilerleyen dönemlerde diğer aktörlerle ilişkilerini nasıl etkileyeceğine yönelik haberlere de yer verilerek hem bu aktörlerin teröre karşı bakış açıları hem de

Türkiye'ye karşı tutumları konusunda fikirler elde edilmeye çalışılmıştır. Bu durum da medyanın sadece terör olaylarını değil aynı zamanda bir ülkenin dış politikasını da şekillendireceği ya da etkileyeceği göstermiştir.

KAYNAKÇA

- Alkan, N. (2003). "Terör Olaylarının Kitle İletişim Araçlarındaki Sunumu", http://www.egm.gov.tr/egitim/dergi/eskisayi/36/web/iletisim/necati_alkan.htm, (28.03.2012).
- Akgün, B. (2006). "Küresel Terör: Mit mi?, Gerçek mi?", *Terörün Görüntüleri, Görüntülerin Terörü* (s. 399-429), **Orhan Gökçe ve Uğur Demiray (ed.)**, Konya: Çizgi Kitabevi.
- Aziz, A. (1985). *Terör ve Kitle İletişim Araçları*, Ankara: BM Türk Derneği Yıllığı.
- Baki, M. (2009). *Uluslararası Terörizmle Mücadelede Birleşmiş Milletlerin Rolü ve Etkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bülbül, A. R. (2001). *Haberin Anatomisi ve Temel Yaklaşımlar*, Ankara: Nobel Yayınları.
- Can, F. (2005). *Bilgi Çağının Güdümlü Silahı Medya*, İstanbul: Alfa Yayınları..
- Çaşın, M. H. (2008). *Uluslararası Terörizm*, Ankara: Nobel Yayınları.
- Çevik, T. (2008). *11 Eylül Saldırıları Sonrasında ABD'nin Uluslararası Terörizmle Mücadeleye İlişkin Güvenlik Politikası*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Dedeoğlu, B. (2003). "Terörizm Üzerine Karşılaştırmalar: Bermuda Şeytan Üçgeni", *Dünden Bugüne Avrupa Birliği* (s. 439-474), **Beril Dedeoğlu (ed.)**, İstanbul: Boyut Kitapları.
- Demircan, H. (1998). *Siyasi İçerikli Terör Karşısında Medyanın Tutumu*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Göksu, T. (2000). "Polis Operasyonlarının Televizyonlarda Canlı Yayını ve Muhtemel Sonuçları", *Polis Dergisi*, Sayı 22, 364-368.
- Gürel, M. M. (2008). *Küreselleşen Dünya ve Terörizm*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kaya, R. (1985). *Kitle İletişim Sistemleri*, Ankara: Teori Yayınları.
- Kılıç, Z. (2007). *Küreselleşme İle İyime Kazanan Uluslararası Terörizm ve Buna Karşı Alınan Tedbirler*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Kılıçcioğlu, F. E. (2006). "15 Kasım 2003 Sinagoglar-20 Kasım 2003 HSBC ve İngiliz Konsolosluğu Saldırılarının Terör Bağlamında İrdelenmesi", *Terörün Görüntüleri, Görüntülerin Terörü* (s. 129-144), **Orhan Gökçe ve Uğur Demiray (ed.)**, Konya: Çizgi Kitabevi.

E.Y. Akçay, Ö.E. Çelenay / NEÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 2 (2012) 183-197
 E.Y. Akçay, Ö.E. Çelenay / Nevşehir University Journal of Social Sciences 2 (2012)
 183-197

- Kongar, E. (2001). *Küresel Terör ve Türkiye*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kutlu, R. (2010). *Uluslararası Terörizm ve 11 Eylül Sonrasında Türkiye'nin Terörizmle Mücadelesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Okçu, D. (2009). *Uluslararası Terör ve Türkiye'ye Etkileri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ufuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Oktay, M. (2002). *Politikada Halkla İlişkiler*, İstanbul: Derin Yayınları.
- Özdemir, H. (2009). *Terörizm ve Türkiye*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ufuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Schmid, A., Jongman A. J., et all. (1988). *Political Terrorism: A New Guide to Actors, Authors, Concepts, Data Bases, Theories and Literatures*, New Brunswick, Transaction Books.
- Schlagheck, D. (1988). *International Terroism: An Introduction to The Concepts and Actors*, Lexington: Lexington Books.
- Sümercan, M. M. (2010). *Uluslararası Terörizm ve PKK Terör Örgütü*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Topal, H. (2005). *Uluslararası Terörizm ve Terörist Eylemlere Karşı Kuvvet Kullanımı*, İstanbul: Beta Yayınları.
- Uytun, A. (2009). *11 Eylül 2001 Terör Saldırısı Sonrası Değişen Terörizm Algısı*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ufuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Vural, İ. K. (2006). "Kriz Haberciliği ve Haberci Kişilik Olarak Anchor", *Terörün Görüntüleri, Görüntülerin Terörü* (s. 141-157), **Orhan Gökçe ve Uğur Demiray (ed.)**, Konya: Çizgi Kitabevi.
- Wilkinson, P. (1997). "The Media and Terrorism: A Reassessment", *Terrorism and Political Violence*, Vol. 9, No.2, 51-64.
- Wilkinson, P. (2002). "Terör ve Terörizm: Kavramlar, Özellikler ve Tipoloji", *Silinen Yüzler Karşısında Terör* (s. 142-163), **Cemal Güzel (der.)**, Ankara: Araç Yayınları.
- Yalçınkaya, İ. A. (2008). *Medya-Terörizm İlişkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Yaylagül, L. (2006). *Kitle İletişim Kuramları*, Ankara: Dipnot Yayınevi. Yücedoğan, G. (2012). "Terör, Şiddet, Savaş ve Medya", *İletişim Fakültesi Dergisi*, Sayı 15, s. 105-114.
- Yüksel, E. (2006). "Gerçek Yaşam, Medyadaki Gerçek ve Terör Haberciliği", *Terörün Görüntüleri, Görüntülerin Terörü* (s. 21-53), **Orhan Gökçe ve Uğur Demiray (ed.)**, Konya: Çizgi Kitabevi.
- <http://www.egm.gov.tr/temuh/terorizm4.htm>, (30.02.2012).
- <http://www.rtuk.org.tr/sayfalar/default.aspx>, (11.03.2012).
- http://www.terorveguvenlik.net/index.php?option=com_content&task=view&id=52&Itemid=67, (28.03.2012).